
Mičo BOŠKOVIĆ¹

Savremene tendencije u prevenciji organizovanog kriminaliteta i korupcije

Actual Trends In Preventing Organized Crime And Corruption

Sažetak

Organizovani kriminalitet i korupcija u raznim oblicima prisutni su u razvijenim i nerazvijenim zemljama sveta, sa tendencijom ka ekspanziji i sve češćoj internacionalizaciji. Organizovani kriminalitet i korupcija su međusobno povezane kriminalne pojave, a sa njima i pranje novca, mada se korupcija može posmatrati i kao jedna od značajnih delatnosti transnacionalnog organizovanog kriminaliteta.

Bez obzira što se o merama na suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije raspravlja u nacionalnim i međunarodnim okvirima, značajno je istaći da još uvek nema univerzalne definicije pojmova organizovanog kriminaliteta i korupcije. Prisutna su različita teorijska shvatanja ovih pojmova, a određeni zakoni pojedinih zemalja sadrže definiciju organizovanog kriminaliteta, a takođe i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta navodi šta bi sve trebalo smatrati organizovanim kriminalitetom.

Organizovani kriminalitet i korupcija ostvaruju negativno dejstvo u svim oblastima društvenog života, a posebno utiču na nepoštovanje zakonitosti, eroziju morala i nepoverenje u državne organe. Stoga, svaka država, ali i međunarodna zajednica, preduzimaju odgovarajuće preventivne i represivne mere u suzbijanju ovih kriminalnih pojava, u zavisnosti od njihove etiologije i fenomenologije i raspoloživih pravnih mehanizama u sklopu krivično-pravne i druge regulative koje regulišu problematiku suzbijanja organizovanog kriminaliteta i korupcije.

---

¹ Dr sc., redovni profesor Policijske akademije u Beogradu

U suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije koriste se dva opšta metoda kriminalne politike: prevencija i represija. Represija je još uvek nužnost, a prevencija neophodna potreba ukoliko se želi efikasnije suprotstavljanje organizovanom kriminalitetu i korupciji, pa i svim drugim oblicima savremenog kriminaliteta.

U posebnom delu rada pažnja će biti posvećena preventivnim metodama u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije i daće se kraći osvrt na iskustva nekih stranih zemalja u preventivnoj delatnosti na planu suzbijanja ovih kriminalnih pojava.

Ključne reči: organizovani kriminalitet, korupcija, suzbijanje, preventivni metodi

Summary

Organized crime and corruption are present in different forms in developed and underdeveloped countries with the tendency to expansion and more frequent internationalization. Organized crime and corruption are linked criminal phenomena along with money laundering although corruption can be also considered as one of the most important activities of transnational organized crime.

Regardless of the fact that the measures against organized crime and corruption are discussed on international level, it is important to point out that a general definition of notions of organized crime and corruption does not exist yet. There are different theoretical ideas about these notions, and penal codes of some countries give definition of organized crime while the United Nations Convention against Transnational Organized Crime cites what should be considered as organized crime.

Organized crime and corruption exert negative effect in all fields of social life, and especially influence on disregard of the law, erosion of the moral and mistrust in state agencies. Therefore, every country, but the international community too, takes appropriate preventive and repressive measures in fighting these criminal phenomena according to their etiology and phenomenology and available legal instruments provided by criminal, legal and other regulations managing problems of suppression organized crime and corruption.

Two general methods of criminal policy are used in fighting organized crime and corruption: prevention and repression. Repression remains necessity, and prevention is needed if more efficient fight against organized crime, corruption and all other forms of organized crime is wanted.

In the special part of this paper, the attention is paid to the preventive methods in fighting organized crime and corruption and a brief review of experience of some foreign countries in preventing and suppressing organized crime will be given.

Key words: *organized crime, corruption, suppression, methods of prevention*

1. Uvod

Različiti su uzroci delovanja i oblici ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i korupcije, u zavisnosti od kriminogenih faktora i drugih uticaja u sklopu aktuelnih društveno-ekonomskih i političkih odnosa svake zemlje. Zbog toga, kada se govori o suzbijanju ovih kriminalnih pojava mora se voditi računa o nizu specifičnosti koje karakterišu društvene odnose svake zemlje, pa je pogrešno poistovećivati etiološka i fenomenološka obeležja organizovanog kriminaliteta i korupcije u raznim zemljama. Zato u jednoj zemlji ne treba tražiti one oblike koji su prisutni u nekoj drugoj razvijenijoj zemlji, već one oblike ispoljavanja koji su odraz realnosti, odnosno koji su uslovljeni aktuelnim društvenim odnosima.

Kao što postoje različiti oblici ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i korupcije, tako postoje i razne definicije u teoriji i u zakonima, tj. još uvek nema jedinstvenih definicija ovih pojmova koje bi bile univerzalno prihvaćene. Prilikom određivanja pojma organizovanog kriminaliteta mnogim autorima, a posebno određenim zakonskim rešenjima, polaznu osnovu predstavljaju odredbe Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta kojima se definišu grupa za organizovani kriminalitet i definicija organizovanog kriminaliteta koju je dala Evropska unija, Radna grupa za narkotike i organizovani kriminalitet 1994. godine (Bošković, 2003:26-29).

Iz analize dostupnih definicija u naučnim i stručnim radovima i pojedinih zakonskih definicija, mogli bi se izvesti pojedini elementi koje ulaze u sadržaj pojma organizovanog kriminaliteta i sa kojima se većina autora slaže. Naime, jedan širi vid opšte saglasnosti usmeren je na 4 osnovna elementa:

- trajna organizacija,
- organizacija koja racionalno radi zbog profita,
- korišćenje sile ili pretnje, i

- potreba za korupcijom da bi se očuvao imunitet od primene prava (Albanese, 2000:412)

Međutim, najmanji stepen saglasnosti je postignut u odnosu na četvrti elemenat, jer mnogi smatraju da organizovani kriminalitet može da postoji i da opstaje i ako nema uspostavljenih veza sa državom i njenim organima, koja veza ne mora da se uspostavi isključivo korupcijom, već može i na druge načine (ucena, davanje poklona, činjenje raznih poklona, iznuda i sl.). Podeljenost mišljenja u odnosu na neophodnost postojanja određenih veza između kriminalnih organizacija, s jedne i države i njenih organa, s druge strane, upućuju na stanovište da skoro nema ništa spornog za prihvatanje sledećih elemenata organizovanog kriminaliteta:

- postojanje dobro organizovane kriminalne organizacije,
- vršenje krivičnih dela, i
- bogaćenje i stvaranje profita.

Ovi elementi bez dileme ulaze u sadržaj pojma organizovanog kriminaliteta, ali sigurno nisu i jedini, jer se postavlja pitanje gde su oni elementi koji pružaju zaštitu organizovanom kriminalitetu i garantuju mu kriminalnu delatnost, tj. njegov opstanak. Da bi kriminalna organizacija mogla da opstane i da predstavlja organizovani kriminalitet, ona svoju zaštitu upravo traži u vezama sa državom i njenim organima i drugim značajnim subjektima (političke partije i stranke, jaki privredni i finansijski sistemi), ili da svoju zaštitu i opstanak obezbeđuje nasiljem ili zastrašivanjem. Prema tome, organizovani kriminalitet može postojati bez uspostavljenih veza sa organima vlasti, državnim organima i drugim relevantnim subjektima, ali onda svoju zaštitu ostvaruje primenom nasilja i zastrašivanjem, što je posebno karakteristično za organizovani nasilnički kriminalitet, ili za pojedine delatnosti organizovanog kriminaliteta, kao što su krijumčarenje droga i oružja, kockanje, trafiking žena, prostitucija i sl. Međutim, treba istaći činjenicu da sprovedena istraživanja ukazuju i na postojanje kriminalnih organizacija koje su uspele da svoju organizovanu kriminalnu delatnost ostvaruju i štite kroz uspostavljene veze sa relevantnim organima i subjektima, ali i primenom nasilja i zastrašivanjem, u zavisnosti o kojoj vrsti kriminalne delatnosti se radi.

Korupcija kao nezakonito i nemoralno delovanje prisutna je u svim sistemima i do sada sve preduzete preventivne i represivne mere nisu dale zadovoljavajuće rezultate. Iako je do sada bilo više pokušaja

definisanja korupcije i to na mnogim međunarodnim skupovima i od strane nekih tela međunarodne zajednice, kako je već istaknuto, još uvek ne postoji univerzalna definicija pojma korupcije. Analizom dobijenih rezultata istraživanja dolazi se do osnovnih elementa koji ulaze u sadržaj pojma korupcije:

- protivzakonito i nemoralno delovanje lica koja su nosioci državne, političke, privredne, finansijske i druge javne funkcije,
- korišćenje svog službenog položaja, funkcije i društvenog uticaja uz adekvatno korišćenje institucija sistema,
- cilj je sticanje profita, ostvarivanje ličnih interesa, političke, finansijske ili neke druge moći,
- motiv je koristoljublje, a to je pohlepa, grabljivost, nezasitost, stalno i beskrupulozno bogaćenje,
- ostvarivanje negativnog uticaja na ekonomske odnose i ugrožavanje demokratskog razvoja društva, dovođenje do značajnih socijalnih razlika i gubljenje poverenja u institucije sistema.

2. Preventivni metodi u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije

2. 1. Opšta razmatranja

Preduzimanje niza preventivnih mera radi delovanja na kriminalne faktore koji uslovljavaju ili pogoduju nastanku i razvoju organizovanog kriminaliteta i korupcije, svaka zemlja planira u okviru svoje kriminalne politike. Pri tome se moraju uzeti u obzir neke bitne činjenice kao što su etiološka obeležja, sklonost ovih kriminalnih pojava brzim promenama i stalnom prilagođavanju aktuelnim društvenim uslovima, dobra organizacija, situiranost i adekvatna zaštita, kao i vešto korišćenje naučnih metoda i dostignuća prirodnih i tehničkih nauka u sklopu metoda kriminalne delatnosti. U razmatranju i analizi preventivnih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije nauka treba da ima poseban doprinos i treba da izgradi i ponudi takva rešenja koja će omogućiti primenu adekvatnih metoda koji će dovesti do veće efikasnosti u eliminaciji kriminogenih faktora i sprečavanju organizovanih oblika kriminalne delatnosti i korupcije. Dobro organizovana, isplanirana i realizovana preventivna delatnost utiče ne samo na sprečavanje izvršenja

pojedinih oblika ove kriminalne delatnosti, nego i onemogućava iznenađenja u radu, nagle i nekontrolisane pojave pojedinih oblika organizovanog kriminaliteta i korupcije, s jedne i blagovremenu spoznaju o postojanju njihovih prvih pojava, s druge strane.

Ovakav efekat preventivne delatnosti veoma je značajan, s obzirom na činjenicu da se organizovani kriminalitet i korupcija mnogo teže otkrivaju i obezbeđuju dokazi kada su već obezbedili određene pozicije u strukturi vlasti i pojedinim relevantnim organima. To sve upućuje na obavezu preventivnog delovanja na uzroke organizovanog kriminaliteta i korupcije i na sve druge pojave i odnose koji pospešuju njihov nastanak i razvoj, uz angažovanje nadležnih organa i preduzimanje niza političkih, ekonomskih, pravnih, socijalnih i drugih mera i aktivnosti koje ostvaruju preventivni efekat.

Dosadašnja delatnost u primeni preventivnih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije ima niz nedostataka koji se odnose na organizacijske i kadrovske probleme, stručnost i obuku kadrova, korišćenje posebnih metoda u preventivne svrhe, kao i na pogrešno shvatanje da ako se otkriju ili se liše slobode učinioci pojedinih krivičnih dela iz oblasti organizovanog kriminaliteta i korupcije, naročito ako spadaju u rukovodeći kadar, da je sa time posao završen i da to predstavlja eliminaciju dalje kriminalne delatnosti konkretne kriminalne organizacije. Do izražaja dolazi zapostavljanje i nepreduzimanje odgovarajućih preventivnih mera, uz dodatne represivne mere, jer praksa ukazuje da u mnogim takvim situacijama kriminalna organizacija nastavlja da i dalje vrši raznovrsnu kriminalnu delatnost, nastojeći da se što bolje situira.

U primeni preventivnih metoda ne sme se izgubiti iz vida aktuelnost tranzicije kroz koju mnoge zemlje prolaze ili su prošle i u tom kontekstu sagledati nove oblike organizovanog kriminaliteta i korupcije. Posebno je bitno da se u uslovima tržišne ekonomije, sistem ekonomskog tržišta izgrađuje i uređuje na način koji će smanjivati i eliminisati uzroke i uslove koji su povoljni za pojavu nekih novih i razvoj postojećih oblika organizovanog kriminaliteta i korupcije. To ukazuje na značaj blagovremenog preduzimanja ekonomskih mera i preventivne svrhe, tj. radi sprečavanja novih vidova organizovanog kriminaliteta i korupcije.

Promene i izmene u sistemu preventivnih mera moraju se zasnivati na novim i tačnim saznanjima o uzrocima, uslovima i oblicima ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i korupcije, kao i na saznanjima o postignutim efektima do tada primenjivanih preventivnih mera.

U preventivnoj delatnosti na planu suzbijanja organizovanog kriminaliteta i korupcije nije moguće pronaći metode koje će biti večni i univerzalni, ali je bitno da se naučnim i jednim novim pristupom spreči da se organizovani kriminalitet i korupcija neograničeno i nekontrolisano šire i da zauzimaju određene pozicije na nacionalnom i međunarodnom planu. Takav pristup zahteva izradu jedne strategije preventivne delatnosti u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije.

2. 2. Primena pojedinih preventivnih metoda

Jedan od značajnih preventivnih metoda u sprečavanju organizovanog kriminaliteta i korupcije jeste dobro organizovana, planirana i realizovana kontrola. Kontrola treba da bude prisutna i da ostvaruje svoju funkciju u svim oblastima privredne i vanprivredne delatnosti, a naročito u onim koje su podložne vršenju kriminalne delatnosti. Dobro isplanirana i stručno sprovedena kontrola omogućava u svim sredinama gde se sprovodi da se blagovremeno uoče pojave, nedostaci, propusti ili drugi uslovi koji pospešuju vršenje krivičnih dela organizovanog kriminaliteta i korupcije. Takođe, njen značaj je i u blagovremenom uočavanju novih pojava oblika organizovanog kriminaliteta i korupcije, što takođe omogućava i brzu i adekvatnu primenu represivnih mera. Uspešno sprovođenje kontrole podrazumeva i ispunjenje nekih uslova, i to:

- kompetentnost onoga ko vrši kontrolu,
- savesnost i brižljivost u vršenju kontrole,
- nepristrasnost onoga ko vrši kontrolu (Milkov, 1995: 1).

Policija kroz svoju raznovrsnu delatnost dolazi do raznih i korisnih informacija od kojih mnoge ukazuju na postojanje relevantnih kriminogenih faktora, a u sličnoj situaciji su i inspeksijski organi, carina, finansijska i poreska policija, kao i drugi organi koji vršenjem svoje redovne delatnosti mogu doći do informacija korisnih za sprečavanje kriminalne delatnosti iz oblasti organizovanog

kriminaliteta i korupcije. Takve informacije predstavljaju značajnu osnovu za efikasno delovanje na eliminaciji mnogih kriminogenih faktora, ali to ne zavisi samo od ovih organa, već i od preduzeća i drugih pravnih lica u kojima se nalaze takvi uzroci i prema kojima su usmerene konkretne preventivne mere. Ne postoji obaveza odgovornih kadrova u tim pravnim licima da prihvate i da postupe po preventivnim merama nadležnih organa, što jasno ukazuje na ograničeno dejstvo preventivnih metoda.

Za primenu preventivnih metoda značajno je sagledati teritorijalnu distribuciju organizovanog kriminaliteta i korupcije, vršiti analizu izvršenih krivičnih dela iz tih oblasti, davati procenu uz razmatranje «tamne brojke» koja nije zanemarljiva u ovim kriminalnim oblastima, uočavati prisutnost kriminogenih faktora po teritorijalnoj rasprostranjenosti i na osnovu svega toga i drugih poznatih činjenica davati prognozu razvoja budućih formi ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i korupcije. Na osnovu analiza, procena i prognoze, radi efikasnijeg uticaja na uzroke koji uslovljavaju ove kriminalne pojave, potrebno je planirati celovitu preventivnu delatnost, kako u odnosu na postojeće oblike, tako i na prognozirane forme ispoljavanja ovih vidova ove kriminalne delatnosti.

Nov pristup u prevenciji kriminaliteta odrazio se i na primenu preventivnih metoda u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije. Takav pristup doveo je do izmene u policijskoj strukturi, policijskoj strategiji i taktici, kao i do šireg povezivanja i saradnje policije i građana na nivou lokalne zajednice. Primarni zadatak ovakvog angažovanja policije je da sprečava pojavu organizovanog kriminaliteta i korupcije, a ne da reaguje isključivo nakon izvršenog nekog od krivičnih dela iz ove oblasti (Simonović, 2001: 34-37). Samim tim u preventivnom delovanju na sprečavanju organizovanog kriminaliteta i korupcije određenu ulogu može da ostvari i lokalna zajednica preko svojih organa i kroz razne vidove saradnje sa policijom i drugim nadležnim organima.

Jedna od mera koja bi doprinela eliminisanju nekih uslova koji pogoduju ovim vidovima kriminalne delatnosti jeste i uvođenje zabrane da se lica na određenim funkcijama i pod određenim uslovima članovi njihovih porodica bave profitabilnim poslovima. Pored toga, sva takva lica trebalo bi da budu podvrgnuta obavezi davanja izjave o svojoj nepokretnoj i pokretnoj imovini pri stupanju i

napuštanju takve funkcije. Ove mere bi ukazale na uticaj funkcije na pojedine vidove bogaćenja ali i na sumnju da je bogaćenje rezultat uspostavljenih veza sa organizovanim kriminalitetom, odnosno vršenja određenih korupcijskih dela (Bošković, 2003: 230).

U preventivnoj delatnosti policije na sprečavanju svih vidova kriminaliteta posebno do izražaja treba da dođu policijske mere prevencije kao što su: kriminalistička kontrola, pozornička i patrolna delatnost, kontrola kretanja na državnoj granici, kontrola nošenja oružja i raznih predmeta, kontrola prometa i transporta eksploziva, zapaljivih i drugih materija, obezbeđenje ličnosti i objekata i dr. (Krivokapić, 2002: 38).

U preventivnoj delatnosti na uočavanju i otklanjanju uzroka i uslova koji pogoduju nastanku i razvoju organizovanog kriminaliteta i korupcije ne sme se zapostaviti ni uloga preduzeća, ustanova i drugih pravnih lica koja mogu, preduzimanjem niza organizacionih, ekonomskih, pravnih, kadrovskih, tehničkih i drugih mera, ostvariti određenu ulogu u suzbijanju ovih negativnih pojava. U tom kontekstu, većoj efikasnosti preduzetih ovakvih mera doprinosi saradnja sa policijom koju treba stalno ostvarivati a ne samo u pojedinim situacijama.

U savremenom pristupu prevenciji organizovanog kriminaliteta i korupciji određeno mesto imaju i sredstva javnog informisanja, čija uloga se ne sme zapostaviti. Njihov doprinos je značajan ne samo u domenu opšteg informisanja, već i u odnosu na njihovo delovanje na svest građana i na uticaj formiranja stavova javnog mnjenja prema ovim oblicima kriminalne delatnosti, što je takođe od uticaja u sveukupnoj aktivnosti na sprečavanju organizovanog kriminaliteta i korupcije.

Organizovani kriminalitet i korupcija teže ka internacionalizaciji tako da pored nacionalnog, sve češće dobijaju i transnacionalni karakter, pa je u njihovom suzbijanju potrebno koristiti iskustva kriminalne politike drugih zemlja, jer takav pristup omogućava potpuniju izgradnju preventivnih i represivnih metoda. U tom smislu značajna je međunarodna razmena informacija o svim obeležjima i karakteristikama organizovanog kriminaliteta i korupcije, uz korišćenje mogućih formi saradnje u prevenciji, shodno odredbama

Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta. Takođe, ne smeju se zapostaviti ni mnogi organi međunarodne zajednice pri čemu posebno mesto imaju INTERPOL i EUROPOL, koji takođe mogu da daju značajan doprinos ne samo u represiji, nego i u prevenciji organizovanog kriminaliteta i korupcije.

Poseban značaj u prevenciji transnacionalnog organizovanog kriminaliteta posvećuje pomenuta Konvencija. Države potpisnice nastoje da izrade i procene nacionalne projekte i da unapred utvrde najbolju praksu i politiku u cilju prevencije transnacionalnog organizovanog kriminaliteta. Posebna delatnost treba da se usmeri na smanjenje postojećih ili budućih mogućnosti da grupe za organizovani kriminal učestvuju na zakonitim tržištima sa dobiti od kriminala i to primenom odgovarajućih zakonskih, administrativnih i drugih mera. Takođe, pojedine preventivne mere treba da se ogledaju u donošenju kodeksa ponašanja odgovarajućih profesija, naročito pravnika, javnih službenika, poreskih savetnika, računovođa i dr. i u uspostavljanju javne evidencije o pravnim i fizičkim licima koja učestvuju u osnivanju, rukovođenju i finansiranju pravnih lica, kao i u uvođenju mogućnosti da lica osuđena za krivična dela organizovanog kriminala i korupcije budu diskvalifikovana sudskom odlukom ili na drugi odgovarajući način u jednom razumnom vremenskom periodu i tako onemogućeni da vrše rukovodeće funkcije u pravnom licu. Konvencija posebno upućuje države potpisnice na aktivnost u pravcu podizanja nivoa svesti u javnosti o postojanju, uzrocima i težini transnacionalnog organizovanog kriminaliteta i o tome kakvu pretnju on predstavlja.

U prevenciji organizovanog kriminaliteta i korupcije određeni doprinos mogu da daju i pojedini metodi specijalnih istražnih tehnika, bez obzira što njihova primena ima prevashodan cilj obezbeđenja dokaza u odnosu na učinioce krivičnog dela organizovanog kriminaliteta i drugih zakonom predviđenih krivičnih dela.

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (član 116), Federacije Bosne i Hercegovine (član 130), Republike Srpske (član 226) i Distrikta Brčko (član 116) na jedinstven način regulišu primenu specijalnih istražnih tehnika kao posebnih istražnih radnji, navodeći uslove i krivična dela za koje se mogu odrediti ove radnje. Posebne istražne radnje se primenjuju kada postoje osnovi sumnje da je neko lice učestvovalo u izvršenju krivičnog dela, što jasno ukazuje da je cilj

ovih radnji otkrivanje krivičnih dela i učinilaca i obezbeđenja dokaza. Međutim, na isti način svi navedeni zakoni o krivičnom postupku predviđaju da će se posebne istražne radnje primeniti i u onim slučajevima kada postoje osnovi sumnje da neko lice učestvuje u izvršenju krivičnog dela, što navodi na zaključak da krivično delo još nije izvršeno, tj. da radnja izvršenja još traje. To znači da takva delatnost lica može da bude otkrivena blagovremeno čime se sprečava izvršenje određenog krivičnog dela, što jasno ukazuje i na mogućnost preventivnog efekta specijalnih istražnih tehnika, što je posebno značajno u domenu organizovanog kriminaliteta i korupcije. Ovakvom stavu ide u prilog i odredba Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta kojom se obavezuju države potpisnice da, ako to dozvoljavaju osnovni principi osnovnog pravnog sistema u skladu sa domaćim zakonodavstvom preduzmu neophodne mere da se omogući odgovarajuće korišćenje specijalnih istražnih tehnika od strane nadležnih organa na njenoj teritoriji u cilju efikasne borbe protiv organizovanog kriminaliteta. Znači, ova odredba nije usmerena na otkrivanje i dokazivanje konkretnih krivičnih dela iz oblasti organizovanog kriminaliteta, već na efikasnu borbu protiv organizovanog kriminaliteta, a borba obuhvata preventivne i represivne metode, jer se jedino njihovom odgovarajućom i zajedničkom primenom može i postići napredak u suprotstavljanju organizovanom kriminalitetu i korupciji. Sigurno da se ovako dedukovan zaključak ne može odnositi podjednako na sve metode specijalne istražne tehnike sadržane u navedenim članovima pomenutih zakona o krivičnom postupku, te u sklopu toga treba posmatrati posebnu primenu svakog metoda i njegovog doprinosa u prevenciji organizovanog kriminaliteta i korupcije, tj. u eliminaciji uslova koji pogoduju nastanku i razvoju ovih kriminalnih pojava, odnosno u sprečavanju izvršenja konkretnih krivičnih dela iz ovih kriminalnih oblasti.

Veoma je značajno da preventivne mere budu usmerene na sprečavanje povezivanja organizovanog kriminaliteta sa korupcijom u cilju njegovog prodora i zauzimanja pozicija u organima vlasti, državnim i drugim relevantnim organima, što je veoma teško postići bez primene i efikasnog delovanja pojedinih metoda specijalnih istražnih tehnika, mada određeni efekat mogu da daju i odgovarajući vidovi kontrole koja bi omogućavala javni uvid u javne funkcije.

Kada je pitanju sprečavanje korupcije u praksi mnogih zemalja primenjuju se odgovarajuće preventivne mere kao što su:

- zabrana javnim službenicima da se bave određenim zanimanjem i rade na više radnih mesta, osim naučnog istraživanja i predavača,
- zabrana učestvovanja (sam ili preko ovlašćenog lica) u akcionarskim društvima, kompanijama sa ograničenom odgovornošću i drugim ekonomskim subjektima,
- zabrana privređivanja preko posrednika kao i da budu ovlašćena lica nekom drugom u poslovima službe gde rade,
- zabrana prijema poklona,
- zabrana posećivanja noćnih klubova, barova i drugih sličnih objekata,
- povećanje disciplinske odgovornosti,
- poboljšanje materijalnog položaja javnih službenika,
- promena zakonodavstva i usavršavanje postojećih propisa,
- nova, savremenija organizacija policije i drugih nadležnih organa,
- kadrovska jačanje, edukacija kadrova i tehničko opremanje nadležnih organa.

Jedan od bitnih problema u sprovođenju prevencije jeste zakonsko neregulisanje prevencije, tako da je jedan od ključnih zadataka nastojanje da prevencija bude propisana odgovarajućim zakonskim normama. Takav pristup bi omogućio da do izražaja još više dođe efikasnost primene odgovarajućih preventivnih metoda i raznovrsnost oblika međusobne saradnje svih organa i subjekata nadležnih i obaveznih da postupaju preventivno u određenim situacijama. U tom kontekstu lakše bi se ostvarile strateške preventivne mere i celovitije bi se pratilo stanje u oblasti sprečavanja organizovanog kriminaliteta i korupcije.

Najadkevatniji način normiranja prevencije jeste kroz institucionalizaciju funkcije samozaštite pronalazeći joj one organizacijske oblike koji će odgovarati aktuelnim društvenim odnosima i potrebama, te u okviru takvih institucionalizovanih oblika funkcionisanje mehanizma samozaštite pravno urediti i celokupnu oblast prevencije.

Efikasna preventivna delatnost u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije zahteva jedan potpun analitički i strategijski pristup koji će omogućiti adekvatnu primenu preventivnih metoda od

strane nadležnih organa, s jedne, i odgovarajuću efikasnost države u donošenju niza ekonomskih, političkih, zakonskih, socijalnih i drugih mera u cilju otklanjanja uzroka i uslova koji pogoduju nastanku i razvoju organizovanog kriminaliteta i korupcije, s druge strane.

Nužno je postići politički konsenzus, odnosno potrebno je da postoji politička volja države, kao osnovnog organa suprotstavljanju organizovanom kriminalitetu i korupciji, što znači bezkompromisnu borbu, primenu svih raspoloživih i dozvoljenih preventivnih i represivnih metoda u svakoj situaciji, bez obzira o kojim licima se radi i koju funkciju obavljaju. Bez postojanja političke volje i konsenzusa uzalud će biti napori, stručnost i upornost nadležnih državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminaliteta i korupcije.

3. Zaključak

Organizovani kriminalitet i korupcija nisu podjednako ni po obimu ni po fenomenološkim obeležjima prisutni u raznim državama sveta, ali u svakom slučaju ispoljavaju tendenciju ekspanzije, noseći visok stepen društvene opasnosti. Takođe, prisutna je različita aktivnost i primena raznih preventivnih metoda u sprečavanju ovih kriminalnih pojava, kao i odgovarajućih represivnih mera, ali su takodje i postignuti rezultati različiti. Opšta je ocena da se na današnjem nivou razvoja organizovani kriminalitet i korupcija ne mogu iskoreniti, ali se primenom adekvatnih preventivnih i represivnih metoda mogu staviti pod odgovarajuće vidove kontrole. Stoga je veoma bitno koji se metodi primenjuju i kakva je njihova efikasnost. Zato država treba da iskaže posebnu zainteresovanost i aktivnost u njihovom suzbijanju, ali ne verbalno, već kreativnim intervencijama u određenim oblastima društvenog života, utičući na eliminaciju prisutnih kriminogenih faktora.

Sigurno da prevenciji u odnosu na represiju treba dati prednost. Prevencija je budućnost, a represija nužnost, ali je u današnjem vremenu potrebna njihova uzajamna primena oba ova metoda kriminalne politike.

Literatura:

1. Abadinsky H. (1998), *Organized Crime*, Nelson Hall, Chikago
2. Aleksić, Ž. (1996), *Oblici borbe protiv organizovanog kriminaliteta u svetu*, Srpsko udruženje za krivično pravo, Beograd
3. Albanese, J. S. (2000), *The causes of organized crime*, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Thousand Oaks
4. Arnaudovski, LJ. (2002), *Represijata vo funkcija na prevencija na organiziraniot transnacionalni kriminalitet*, *Tempus*, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij", Skoplje
5. Bošković, M. (2003), *Transnacionalni organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd
6. Vasilijević, V. (1990), *Prevenција i represija organizovanog kriminala*, *Bezbednost i društvena samozaštita*, Beograd
7. Krivokapić, V. (2002), *Prevenција kriminaliteta*, Policijska akademija, Beograd
8. Masleša, R. (2001), *Teorije i sistemi sigurnosti*, Magistrat, Sarajevo
9. Milkov, D. (1995), *Administrativna kontrola i borba protiv korupcije u Jugoslaviji*, VII međunarodna konferencija o borbi protiv korupcije, Peking
10. Simonović, B. (2001), *Uloga policije u prevenciji kriminaliteta na nivou lokalne zajednice*, *Bezbednost* br. 1, MUP R Srbije, Beograd
11. Šaković, A. (2002), *Organizovani ekonomski kriminalitet*, *Kriminalističke teme* br. 1-2, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo